Вузьким пошарпаним коридором Міської нотаріальної контори плентався старий чоловік, відзначаючи кожен свій крок ударом тяжкої палиці. Його терпляче вела під руку немолода втомлена жінка. Незграбну пару байдуже обходили працівники контори. Вони давно звикли до безпомічних старих людей, яких молодші родичі тягали сюди відписувати помешкання, дачі, автомобілі чи оформляти доручення на отримання старих внесків в ощадкасах, до яких старі люди вже не мали сил дістатися.

— Ось, тату, присядь поряд із цією бабусею, — сказала жінка. Всадовивши діда, вона заходилася шукати кінець черги. А відшукавши, почала прориватися до кабінету, нагадати нотаріусові: діда привела, що тепер?

А тепер треба було йти до іншого кабінету друкувати копію документа. Черга підійде нескоро, але є надія, що сьогодні вони таки владнають справу. Зачекай, тату, розумію, тобі важко, але якщо вже я тебе сюди притягла…

Старий приречено зітхнув. Аби тільки знову не почало нудити. Бо ж усі ці ганебні моменти старечого животіння варто переживати у власних чотирьох стінах, не витягати на люди…

Час минав, дочка метушилася по кабінетах, стежила за чергою, а підступна млість між животом і грудьми посилювалася.

Читати в напівтемряві казенного коридора старий не міг, хоч і прихопив книгу й окуляри. І тому він зробив те, чого ніколи не робив упродовж усього свого довгого життя: щоби трохи заспокоїтися, відволіктися від запаморочення, заговорив до сусідки в черзі:

— Як змінилося місто. Мене везли по місту, а я його не впізнавав. Усюди якісь безглузді хмарочоси, звідки вони тільки взялися?

Старий говорив гучним розкотистим голосом, аж інші люди мимоволі обернулися. А жінка мовчала. Не відповіла на його банальну репліку. Так само й він ніколи не озивався, коли до нього в різних ситуаціях заговорювали в чергах незнайомі люди. Завжди ставився з великим презирством до тої імітації спілкування. Краще нічого, ніж таке. Але перебування в цьому бридкому коридорі було таким нестерпним, що він мимоволі зробив другу спробу.

— Це ми перебуваємо на розі Михайла Коцюбинського та бульвару

Шевченка? — знову гучно спитав дід.
— Так, — холодно відповіла стара жінка, мовляв, вона ще не настільки вижила з розуму, щоб не знати, де перебуває.
Розмова не клеїлася, і старий чоловік зробив третю спробу:
— А туди вниз — знаменитий скверик на Столипінській?
Отут він, здається, сам для себе нежданно влучив у ціль, оскільки його приморожена сусідка раптом жваво обернулася до нього: — І чим же такий знаменитий цей скверик? Фонтаном?
То таких по місту багато. До речі, він там іще є?
— Річ не у фонтані, хоч у фонтані ТОДІ були рибки…
— Коли — ТОДІ?
— Ну… ще ТОДІ… Але ж яке тоді в тому сквері було морозиво! Тітонька виймала морозиво з великого бідона і клала між двома вафельками!
— Вона стояла на тому місці, де потім поставили пам’ятник Чкалову.
— Лідіє Андріївно, зараз наша черга, прошу вас, тримайтеся за мене, — до його сусідки проліз крізь натовп відвідувачів молодший на покоління, проте досить немолодий чоловік.
Йому вартувало чималих зусиль підвести жінку на ноги, а потім вона слухняно потупцювала до дверей. А той, із ким вона щойно перекинулася кількома словами, схвильовано стежив, як жінка в супроводі родича нарешті дісталася до кабінету й увійшла до нього. Річ у тім, що її назвали іменем Лідія.
Ліда, Лідочка. Звичайне жіноче ім’я. Трохи менш поширене, ніж геть заяложені Тетяна чи Наталя. Але також досить часто трапляється і зараз, і ТОДІ. Він мав сентимент до цього імені та завжди добре ставився до всіх Лідій, які опинялися на його життєвому шляху. А зараз забув про старече запаморочення та про металевий смак у роті, який, сильніше чи слабше, а вже давно живе в ньому постійно. І відчув смак того довоєнного морозива, що його мороженицяу білому фартусі виймала з великого бідона і клала великою ложкою поміж двох ламких вафельок.
— Тату, вже треба заходити, — дочка робить спробу підвести діда.
— Облиш, я сам, — він спирається на палицю, із рипом підводиться, і дочка веде його до того самого кабінету, тільки до іншого нотаріуса. Він, не читаючи, підписує всі папери, що йому підкладають, хоча

нотаріус радить ознайомитися.
А він навіть не одягає окулярів. А потім лізе до внутрішньої кишені піджака й довго порпається там.
— Тобі нітрогліцерин? Ми вже їдемо додому, скоро будеш відпочивати.
Старий намацує свої візитівки, яких він уже давно нікому не дарував. Але ще кілька штук мало бути в кишені цього парадного піджака з коротенькою орденською планкою, який він змушений одягати двічі на рік, в якому його поховають.
Так, він не помилився, ось вони, невеличкі картки з цупкого паперу.
— Скажи мені, в іншого нотаріуса ще є та жінка, яка сиділа біля мене під дверима? Бо я кепсько бачу.
— Здається. Я не стежила.
— То передай їй мою картку, — каже він дочці.
— А ти ще й встиг познайомитися в черзі?
— Які знайомства? — скривився від болю старий, підводячись зі стільця.
— Але, здається, я зустрів дуже давню знайому.
Нотаріус роздратовано гукнула, щоб заходив наступний.
Дочка вивела діда з кабінету, і він повторив своє прохання.
Жінка притулила старого до стіни, повернулася до кабінету, звідки вийшла з клаптиком паперу, на якому великими цифрами було написано номер телефону.
— Це тобі. Обмінялися телефончиками, будеш дзвонити, призначати побачення. Ой, Господи! До бульвару Шевченка доплентаєшся? Там легше ловити таксі. Лише доведеться об'їхати велике коло.
Вдома він проспав до вечора. А коли прокинувся, став шукати в темряві телефон. Ось папірець із номером телефону.
Тепер треба підвестися з канапи, взяти слухавку. Кілька разів на день він підводиться зі своєї лежанки, щоб здійснити залишки життєдіяльності: щось поїсти, зі стогоном піти в туалет. Ні, його не годують із ложки, за ним не виносять.
Старий пишається цим. А зараз він зателефонує тій жінці, можливо, то якимось дивом справді вона.
Зайнято, постійно зайнято. Невже телефон йому записали з помилкою? Так, він дав їй свій телефон, але чи не загубила вона його? Знову зайнято! Та коли старий укотре натис на кнопку, щоб знову набрати

номер, залунав дзвінок.
— Васю, це ти?
— Лідко, хіба таке можливе?
— Коли я прочитала твоє ім’я на візитівці, подумала: то не може бути інший Василь! Як ти доїхав? Я все думала: мій зять машиною, міг довезти й тебе…
— Дякую, доїхав, мені недалеко. Ти краще скажи, куди ти зникла тоді? Я дуже сумував за тобою. Правда!
— Мене перестали водити до скверика на Столипінській.
Батьки взяли мені іншу бонну. А вона стала водити мене в Павловський садочок.
— Он воно як просто! А я стільки думав про те, куди поділася дівчинка Ліда? А чим же твоїх батьків не влаштовувала чудова Емма Францівна?
— Не знаю… І що найприкріше, вже й не спитаю їх про це…
Нібито завжди водила дитину в чистих панчішках! І зайвої порції морозива не купувала, щоб дитина не застудилася!
— Так! На другу порцію морозива давала моя бабуся, і я біг купувати дві порції, вже тоді відчував себе справжнім кавалером!
— А, до речі, тоді був тридцять третій рік!
— Так, той самий! А ми в місті його майже не відчували.
— Так, про тридцять сьомий я знав нібито завжди. Моєї родини це не торкнулося. Але багатьох із нашого дому забрали саме тоді. Ми з мамою завжди знали про це…
— А де ти жив, Васю?
— На Ярославовім Валу. Я й зараз там.
— То тобі треба було брати таксі з Валу до Першої міської?
Це ж поряд! Це ж не на Лівий берег!
— Можна подумати, ти дісталася б пішки від Валу до нотаріальної контори, — відповів старий, удаючи образу.
Обоє несподівано весело розсміялися. Хоча причин сміятися нібито й не було.
— То ви перебралися на Лівий берег, тому ти й зникла?
— Ти почав плутати часи й події, Васю. Лівого берегу тоді ще не було, була Чернігівська губернія. Ні, ми ще довго лишалися в тому будинку на розі Чеховського провулку та Бульварно-Кудрявської, де я народилася.

Ми там були ще за німців.
— А ми виїздили з Києва за німців. Були в Оренбурзі. А на початку сорок четвертого я потрапив у зону бойових дій…
— Ти був на фронті, Васю?
— Був. Але швидко дістав поранення і більше туди не вертався. Моя орденська планка дуже коротенька, якщо ти звернула увагу.
— Не звернула. Але слава Богу, ти повернувся з війни, — вигукнула стара жінка з несподіваним почуттям.
— Це було дуже давно, Лідо, — тепло посміхнувся старий.
— Я це розумію, — засміялась у відповідь жінка, — Просто я зараз пригадала, як ми в сорок шостому сиділи з подругою на лавці в тому самому сквері на Столипінській, тодішній Чкалова, зараз вона ще якось називається, не пригадаю, як саме…
— Я теж не пригадаю, Лідочко…
— А тоді було чи не перше повоєнне літо, не було ні мороженици, ні рибок у фонтані. Ми згадували тих, хто не прийшов з війни. І саме тоді я подумала: чи живий хлопчик Вася? За віком він міг опинитися на війні.
— Хлопчик Вася живий. — І навіть примудрився заселитися в ту саму квартиру, де жив до війни.
— Так. У цьому нам пощастило. Я й зараз лежу на канапі в тій кімнаті, де було моє дитяче ліжечко.
— А ми під час війни остаточно втратили наші кімнати на Бульварно-Кудрявській.
— Остаточно?
— Так! До революції все те помешкання належало родині моєї матері. У двадцять другому їх ущільнили, лишили для родини з шести осіб тільки вітальню й кабінет. Усе це ми пережили дуже давно. Тепер у нас уже давно є де жити всім моїм дітям і онукам. А я й досі згадую той будинок із великими еркерами.
— То ти "з бувших", Лідочко?
— А ти?
— А я син червоного комісара. Тато загинув на фінській.
Тільки нещодавно до мене дійшла сутність тої війни, а чи дійшла вона до мого тата, який був добрим татом… А квартира в сірому будинку на Валу, яку йому дали десь у двадцять восьмому, сьогодні заповідана

моєму синові, який живе в Америці. Такою була воля його матері.
— А я мешкаю на Лівому березі у великій квартирі брежнєвської доби… Мої родичі виселили мене до найбільш ізольованої від них кімнати, щоб я не заважала їм. Бо я сплю вдень і майже не сплю вночі. Засинаю, коли прокидаються пташки.
— Я також майже не сплю вночі. Але я живу сам. Як упаду, піднімуть тільки, коли зайдуть. Іноді стає моторошно: чужі кроки, чужі крики в чужих помешканнях. Здається, прийшли по твою душу.
— Але принаймні ти нікому не заважаєш. А я весь час відчуваю, що заважаю їм! Бо я встаю вночі, шкандибаю до кухні, кип’ячу чай. Вони мені поставили в кімнату електрочайник. Я п’ю чай вночі. А потім плентаюся до клозету.
Одного разу впала на порозі. Вони мене вночі піднімали.
Потім дочка скаржилася на кепський день на роботі, бо я не дала виспатися. Але я не хочу, щоб вони мені вперли до кімнати біотуалет!
— Ну, чому, це майже дитячий горщичок!
— Ти гадаєш?
Старі люди розсміялися й сміялися довго, як не сміялися вже давно. Ніби якийсь дуже давній тягар спав зі старечих душ. Дивно й незвично було сміятися й чути в слухавці так само веселий сміх. А за вікном чорніла ніч. Здавалося, все поснуле під ранок місто здригнулося від того несподіваного дзвінкого сміху.
— Ти де на Лівому березі, Лідко?
— Неподалік від Дніпра. Сиджу в кріслі біля вікна, бачу обриси Правого берега, тобто, власне, Києва. Бачу, що скоро почне розвиднятися. Це значить, скоро потягне на сон…
— Мене так само. А ми ще ні про що не поговорили, Лідочко…
— То давай зідзвонимося наступного вечора.
— Давай! Хто дзвонитиме, щоб не потрапляти на вічне "зайнято"?
— Той, хто перший прокинеться!
— Ти жила всі ці роки в Києві?
— Так. І майже не виїздила. Хіба що до моря влітку.
— А чому ж ми ніколи не зустрічалися?
— А може, ми й зустрічалися. Тільки не впізнавали одне одного.
— Цілком можливо… До речі, ти часто ходила до театру? — І до опери, і

до музкомедії. Але більше полюбляла російську драму й театр Франка.
— Я так само! То ми цілком могли бачитися на якійсь виставі!
Старі люди кілька годин обговорювали спектаклі п’ятдесятих і шістдесятих років, перебирали імена акторів, королів київських сцен. Мало не посварилися, коли з’ясовували, коли саме відбулася прем’єра "Живого трупа" з Романовим у ролі Федора Протасова.
— То був той вік, коли я ходив по театрах із… Ну, гаразд, всяке було з нами за довге життя.
— А я вже була одружена вперше. Так, тоді, та й пізніше, у нас було безліч справ. Було не до хлопчика зі скверика.
Як і тобі не до дівчинки Ліди, яку водила фройляйн Емма.
— А тепер мені здається: нічого важливішого за ті наші дитячі зустрічі в нашому житті не було. Принаймні в моєму.
— Скільки ми вже з тобою наново знайомі? Вже, певне, кілька місяців?
— Від весни. Нас тягали до нотаріальної контори, з першою травневою спекою. А зараз перші осінні холоди.
— Так, на дітей понадягали капелюшки з вушками. І морожениця вже не привозить до скверика свій чарівний лоток.
— Свій божественний лід.
— А я також згадав нашу мороженицю, коли вперше прочитав ці рядки. Десь у шістдесяті роки.
— А скільки ми були знайомі тоді?
— А тоді ми були знайомі… ми були знайомі…
— Мені здається, трохи більше року. Так, від літа до літа.
— Ти зникла влітку, бо мені бабуся сказала, що Лідочку, певне, вивезли на дачу. Але й на осінь ти також не з’явилася.
А я чекав!
— А мене нова няня Марія Максиміліанівна водила в Павловський садочок. А там не було рибок, хоча й був фонтан.
А, до речі, куди тоді поділися наші рибки? Ти ж їх пам’ятаєш!
— Так-так! Пам’ятаю! Такі червоні, великі!
— Ми ще питали твою бабусю, чому вони золоті, якщо червоні.
— Пам’ятаю, що питали. Але не пам’ятаю, що вона відповіла. — І я не пам’ятаю. Але пам’ятаю: ти розповідав, ніби знаєш, хто забирає рибок!
— Я таке розповідав?

— А ти хочеш сказати, що не розповідав?
— Я не пам’ятаю… Хоча зникнення рибок восени цікавило й мене.
— Ти казав, що вночі приїде великий прозорий акваріум на колесах. Як молоковоз! Я розповідала про нього своїм дітям та онукам! Акваріум, який розвозить рибок по фонтанах навесні, а восени забирає! А вперше я почула про нього від тебе!
— А я не пам’ятаю! Те, що казали нам, запам’ятовується значно краще, аніж те, що сказали ми самі!
— Мабуть, так воно і є. Але це, мабуть, стосується того, що було дуже давно.
— Та ні, і того, що недавно, також. Я запам’ятав, як ти сказала, що не хочеш біотуалету у своїй кімнаті. Ми ще тоді довго сміялися.
— А зараз, Васю, цієї проблеми вже нема. Тепер я не п’ю чаю вночі. А розмовляю з тобою. А то просто не могла існувати без того нічного чаю. Від самоти могла випити кілька чашок.
— То твої родичі мають бути вдячними мені.
— Так! Добре, що ми знайшли одне одного в цьому світі!
— Що ти сказала, Лідо?
— Я сказала: добре, що ми знайшли одне одного в цьому світі. Невже ти не чуєш, Васю?
— У тім то й річ, що чую. І дивуюсь цим словам. Жодна жінка не казала мені такого.
— А я не жінка. Я маленька дівчинка.
— У ботиках на черевичках… у синій плюшевій шубці з пелеринкою… здається, і муфточка в тебе також була…
— Була… А в тебе було коричневе пальтечко з великими металевими ґудзиками!
— Так, я й не запам’ятав би його, хлопчики менше запам’ятовують таке. Але є моя світлина в цьому пальті, де я з батьками.
— А нашої спільної світлини нема. Я нещодавно переби — рала свої шкільні та університетські знімки. Тоді так не кла— цали все поспіль, як зараз.
— Зараз зовсім інше життя…
— На добраніч, Васю, скоро ранок.
— На добраніч, Лідо, не забувай, телефонуй…

— Сьогодні випав сніг.
— Так, Васю, і в нас на Лівому березі випав сніг.
— А тоді в тебе були дерев’яні санчата на мотузці. А в мене чомусь не було. Але дівчинка Ліда давала з’їхати з гірки, пам’ятаєш нашу гірку?
— Пам’ятаю. І як ти возив мене по алейках скверу, пам’ятаю.
— Ще й бабуся казала: покатай Лідочку!
— Так, я пам’ятаю, твоя бабуся підтримувала й заохочувала твої добрі манери. То була мати червоного комісара?
— Ні, то була мамина мама. Вона також була… трохи з "бувших"…
— Твоя бабуся мені дуже подобалася. У неї був такий комір із лисячим обличчям!
— Я коміра з лисячим обличчям не пам’ятаю. Але моя бабуся направду була унікальна. Я завжди згадував її, коли моя небіжчиця дружина так гучно кричала на наших онуків…
А коли вона, бувало, посилала мене погуляти з онукою, я розповідав їй про тебе. Іноді водив її до нашого скверика.
Розповідав їй про рибок, яких там більше не було. Щодо акваріума на колесах, про який я плів тобі, я забув. Але розповідав про візок із морозивом там, де зараз пам’ятник.
Вона полюбляла слухати про це. Навіть питала, чи впізнав би я тебе, якби зустрів. А згодом за кілька років хлопчик, її братик у перших, не слухав цих сентиментальних історій, тільки вимагав велику порцію морозива.
— Тобі простіше. Ти ростив своїх онуків у наших місцях…
Тобі пощастило, Васю.
— А я заздрю тобі, Лідочко. Моя оселя хоч і в історичному центрі, але вулиця вузька, і я бачу з вікна лише сусідній будинок і чужі вікна. А в тебе перед очима чи не найкращий у світі силует, якого я вже й не побачу…
— Не треба казати таке, Васю! Найстрашніше — це те, що скоро зникне останній, хто бачив Думську площу й довоєнний Хрещатик на власні очі!.. Тоді все зникне остаточно!.. Оце найстрашніше, Васю!..
— Я давно хочу запитати тебе, Лідочко: в тебе якийсь особливий телефонний апарат?
— Ні. Раніше я їм заважала зі своїми старечими розмовами.

А тепер усі розмовляють по мобілках, тільки я користуюся домашнім. А чого ти питаєш про телефон?
— Та просто я вельми кепсько чую.
— Здивував! І я недочуваю. Дочка не хоче спілкуватися зі мною, каже, що я все одно почую не те. — І в моїх вухах не тиша, не глухота, а повно всіляких звуків. Але це так мало пов’язано з тим, що звучить у реальності. —… Голос зятя чую краще, вочевидь, низькі голоси звучать для мене чіткіше, а спілкуватися з дочкою — то завжди проблема… Вона ще й навмисне говорить так, щоб я її не чула…
— Але я не про це, Лідочко! Одне одного ми ж чуємо добре!
— Ну, то вже якась містика! До речі, я теж про це думала і теж хотіла запитати тебе… Чи в тебе такий телефонний апарат, чи в тебе такий голос?
— Радше, такий голос. Я ж усе життя викладав. Жінки на кафедрі казали, що мені тільки в морфлоті служити. Я і в хорі співав, траплялося, бував і солістом. Куди воно все поділося? А голос іще є.
— Та й я читала лекції багато років. Моя дочка скаржиться на мій гучний голос. Може, тому ти мене добре чуєш.
— А телефонний апарат у тебе звичайний?
— Певне, такий самий, як і в тебе.
— У мене хіба що це телефон із портативною слухавкою.
— Радіотелефон?
— Так! Онук купив мені такий, бо я вже декілька разів зі своєї канапи тяг шнур і розбивав корпуси апаратів.
— Це той хлопчик, який не хотів слухати про дівчинку Ліду і хлопчика Васю?
— А ти запам’ятала?
— У мене прорізалася дитяча пам’ять відтоді, як ми почали спілкуватися з тобою. Я запам’ятовую все, що ти розповідаєш мені, так само міцно, як пам’ятаю наші дитячі забави. — І наші… ну… ти направду все пам’ятаєш, Лідко?
— Мені здається, все. Але ти сам сказав, Васю: те, що сказали нам, пам’ятається міцніше, аніж те, що вимовили ми. Може, щось і забула. Але те, напевно, пам’ятаєш ти.
— А пам’ятаєш, як тобі знадобилося в кущики? І ти боялася звернутися

до Емми Францівни, а звернулася до моєї бабусі?
— Пам’ятаю! Бо ж Емма Францівна зі своєю німецькою охайністю забрала б мене додому. А мені ще хотілося погуляти. Був літній день, було морозиво! То вже, здається, було наше друге літо.
— А хлопчик Вася безсовісно підглядав за дівчинкою Лідою…
— А коли дівчинка Ліда чи не вперше за весь час знайомства погрожувала все розповісти бабусі, хлопчик Вася… також дав можливість підглянути за ним… — І ти це також пам’ятаєш?
— Пам’ятаю… а також пам’ятаю, що згадала ті кущики в скверику, коли вперше побачила… по-дорослому… Згадала, що таємниця маленького хлопчика сподобалася значно більше, ніж дорослого хлопця.
— Якби ти побачила зараз… видовище було б те саме…
Старі люди знову довго реготали на різних берегах Дніпра.
Нарешті, жінка змогла заговорити після нападу сміху.
— Васю! Я не бачила, яке в тебе зараз обличчя. Я дуже рада, що ти не бачив мого з його плямами та беззубим ротом.
То навіщо нам дивитися туди?
— Справді не варто, Лідочко. У нас винятково духовний зв’язок. Як у семирічних дітлахів! Врахуй! Ми не скаржимося одне одному на хвороби, хоча тут є про що побалакати.
— О! То була би багатюща тема! І майже не скаржимося на наших родичів. Хоча й тут є про що потеревенити.
— Так… Але зараз суне мій онук; про вовка річ, а він навстріч. Договоримо завтра, Лідочко.
— Ти вчора згадав про свого онука й відразу поклав слухавку. Він… якось ображає тебе?
— Та ні… Але, розумієш, Лідочко, коли я розмовляю по телефону, говорю дуже гучно. Він усе чує, потім ставить іронічні питання. Я цього не хочу. Я маю право на особисте життя. Навіть у своєму безпорадному віці.
— Але ж ти казав, ніби живеш сам?
— Так, я живу сам у двокімнатній квартирі, де колись жило багато людей. Мій син живе в Америці. Дочка з родиною має інше помешкання, в якому жила родина моєї дружини. І дорослий онук має житло на околиці. А до мене іноді приводить дівчат. У нього бурхливе життя. Втім, і в мене в його роки… От тільки не було такої зручної квартири, де, крім

хворого діда, нікого нема. — І в мене всі прилаштовані. Я живу з дочкою і зятем у тій квартирі, де колись мешкала купа народу… Було дуже тісно, єдина радість була піти до театру…
— У мене так само… Тоді подружжя й не мріяло про окрему спальню. А тепер хтось помер, хтось поїхав за кордон, а ті, хто лишилися, не планують ні родини, ні дітей. — І в мене так. У цій кімнаті, де я зараз, колись не було куди ступити, так багато було спальних місць. А поміж ними бридкі стільці з манаттям на спинках! А тепер це — велика простора кімната. Я сиджу в ній сама й чекаю дзвінка від друга дитинства. Васю, я не переживу, якщо ти перестанеш мені телефонувати!
— А чого б це я перестав тобі телефонувати? Хіба що мені відбере мову…
— Як у тебе справи, Лідочко… ой!
— Що з тобою, Васю?
— А чого ти так довго не брала слухавки? — І сама не знаю… задрімала на ліжку, ледь дісталася до свого крісла біля вікна. А сьогодні такий ясний день!
— Ні, Лідочко, сьогодні навпаки — великий туман.
— Так, мряка. Весняна мряка. Ти правий. То просто біля мого вікна яскравий ліхтар.
— Ти ж казала, що мешкаєш на восьмому поверсі, як же може бути ліхтар біля вікна на восьмому поверсі?
— Не знаю… Все зараз може бути… Як ти, Васю?
— Дуже серце болить. Якби не знав, що на світі є жінка, яка направду дуже чекає мого дзвінка, я сьогодні не телефонував би… А ти так довго не брала слухавки… Ой!
— Закололо?
— Запекло!
— Он як! Запекло! А в мене пече у скронях… А пам’ятаєш, Васю, як ми бігали по дну фонтана, коли в ньому навесні ще не було води?
— Пам’ятаю… А чому ти це згадала, Лідочко?
— А рибки, Васю, рибки були тільки одне літо чи в обидва літа?
— Рибки… У фонтані у сквері? Чи були вони на друге літо? Ну й питання ти мені задала, Лідочко! Це вперше… так, це вперше я зовсім не можу

пригадати… Молодий хлопець радісно йшов темною весняною вулицею в бік Володимирської, щоб упіймати таксі. Цього разу він був сам і заходити до дідової хати не планував. Але мати завжди просила навідуватися до діда, коли буваєш поблизу. Особливо, якщо не відповідає телефон. Хлопець знав, що вночі в діда хатній телефон зайнято. Розмовляє з жінкою. Телефонний роман у вісімдесят два роки. Секс по телефону! А втім, рахунки не приходять, значить, знайшов безкоштовну співрозмовницю. Мати дала дідові мобілку, бо також знала про зайнятий вночі телефон. І зараз зайнято, але й мобільний мовчить. Здебільшого дід коротко відповідав на мобільний, а потім знову поринав у свій нічний телефонний роман. А тут мовчить. Треба піднятися до нього. Зрештою, в нього можна й переночувати, хоча зараз у хлопця інші плани… Вікно світиться… У під’їзді лунка тиша… Двері дідової кімнати розчинені, в хаті тихо… Ах, Боже мій! Скляні очі, синій язик… Сталося те, чого вже давно можна було чекати. І сталося щойно. З канапи звисає холодна, але ще гнучка рука… Хлопець підняв із килимка на підлозі слухавку радіотеле фону. Машинально підніс її до вуха. Почув дзвінкий три вожний жіночий голос:
— Хтось є на зв’язку? Ви чуєте мене?
— Я вас чую, пані! Але нічого втішного вам не скажу…
Це з вами щоночі розмовляв по телефону мій, на жаль, уже покійний дідусь?
— Лідія Андріївна щойно померла! Ми забігли до її кімна— ти, бо вона гучно впала зі стільця, потягла за собою і теле— фон, і тумбочку! Підняли її, а вона вже…
— А ви її онука?
— Дочка. А чого ви питаєте?
— У вас молодий голос.
— Ні, я дочка. А ви онук?
— Так… То виходить, вони померли в один день?
— Мало не в одну хвилину…
— Нехай їхня розмова триватиме там, — у хлопця в голосі ковтнулися сльози. Жінка на тому кінці дроту також схлипнула:
— Ми все зробили, щоб у матері були позитивні емоції наприкінці життя: і окрему кімнату, і зручне крісло, і чайник у кімнаті… А їй усе було не

так! А от ваш дідусь приніс їй справжню розраду! Спасибі вам за це, молодий чоловіче!
— Нема за що… Я тут ні до чого… Навпаки, іноді підсміювався над телефонним романом дідуся…
— Ми з чоловіком також… І нашій дочці, її онуці, писали, мовляв, бабуся у своєму віці щоночі вуркотить по телефону…
Тож прийміть мої співчуття. Не буду займати телефону. Він вам зараз потрібен для іншого…
У слухавці затужили сигнали перерваного зв’язку. А у хлопця в пам’яті несподівано спливли колись почуті одним вухом дідові слова про те, що, коли стали модними маленькі бронзові пам’ятнички, то варто було б у котромусь із київських скверів поставити пам’ятник хлопчикові, який чекає дівчинку, а її чомусь не приводять на прогулянку…